

קטע בענייני השבת אבידה מספר המספיק לעובדי השם של רבי אברהם בן הרמב"ם

לכבודו של מורנו ורבנו הרב נחום אליעזר
רבינוביץ' בהגיעו לגבורות בכרכת 'אורך
ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך'.

להגדיל תורה ולהאדירה, הריני מפרסם בזה קטע נוסף מן החלק ההלכתי של ספר 'המספיק
לעובדי השם' לרבינו אברהם בן הרמב"ם שנכתב במקורו בערבית יהודית. כתב היד הוא
מאוסף פירקוביץ' הנמצא כעת בספריית סנט פטרבורג, וסימנו: RNL EVR ARAB I 1719.
כתב היד מכיל עשרות דפים מן החלק ההלכתי של הספר. הוא כתוב בכתובה מזרחית
בינונית, וכל עמוד הוא בן עשרים ושש שורות.¹

עדות לכך שמדובר בספרו של רבנו אברהם בן הרמב"ם הן ההפניות לספרו של אביו. כך
למשל בסוף הקטע שלפנינו כתוב: "נחיל בהא עלי מא לכצה אבא מארי ז'צ'ל' וחצ'רה פי
הלכות גולה ואבדה מן ספר נזקים מן אלחבור" (=נפנה בהן למה שסיכמו אבא מארי זצ"ל
והביאו בהלכות גולה ואבדה שבספר נזקים שבחבור).

הקטע שלפנינו כולל שלשה דפים, והוא עוסק בהלכות השבת אבידה. הקטע מתחיל
מאמצע הדיון, ולא נמצא הדף שבו מתחיל הדיון בהלכות אלו.

להלן העתקה של הקטע בערבית יהודית, ומולה בעמודה השמאלית תרגום לעברית
שהכנתי; כמו כן הוספתי ציוני מקורות והערות. הנקודות הדיאקריטיות במקור הערבי
הועתקו כפי שהסופר ציינן. פסוקים או מילים עבריות במקור הערבי נכתבו כאן באות
מודגשת. במקרה שלא הצלחתי לפענח מילים מטושטשות בכתב היד, צויין הדבר בנקודות
הפסק. במקרה של טעות ברורה בכתב היד, תיקנתי את הטעות בנוסח הפנים והעירות על
הנוסח המוטעה שבכתב היד בהערות.

1 קטע אחר מאותו כתב יד פרסמתי במעליות כה; ראה: נסים סבתו, "קטע חדש מספר 'המספיק לעובדי
השם' לר' אברהם בן הרמב"ם", מעליות כה (תשס"ה), קובץ לציון שמונה מאות שנה לפטירת הרמב"ם,
עמ' 22-30.

א1

או לא ימכן אן ידפע פיהא סימן ויכון דלך אלשכץ אלעדל תלמיד חכמים מתחריא פי אעמאלה² צאדקא פי אקואלה לא יסתג'ז אלכרב בוג'ה ולא גיר קול פי חאל מן אלאחואל אלא פי מא אג'אזוא פיה תגייר אלקול ללמצלחה מדכל הבאת שלום בין אדם לחבירו כמה קאלוא מותר לשנות בדברי שלום כל מצוה פי קול בעצ'הם או פי מא רכצוא פי תגייר אלקול פיה לציאנה אלכג'ל או למנע אלאדיה והי אלתלה אלאמור אלתי תקדם לך דכרהא ושרחהא פי פצל וגוב אלצדק וחרמאן אלכרב מן אלג'ז אלתאני מן הדא אלכתאב והי מסכתא ופוריא ואושפיזא אמא מן כאן יגיר אלקול פי חדיתה וחכאיתה יתסמת פי אלכרב לא תרד לה אבדה בטביעות עין ואת תעלם אן נחן בעוונותינו הרבים אליום מברדין פי אלארץ' בין אומות העולם ומע דלך כתיר מא יכתצון בני הגלות באלסכן בעצ'הם מע בעין' פי זקאק ואחד או גהה ואחדה מן אלמדינה פמן וגד אבדה פי דלך אלמכאן אלדי

א1

או שאינו יכול לתת סימן בה, והאדם הישר הזה הוא תלמיד חכמים המדקדק במעשיו, דובר אמת, שאינו מתיר לעצמו לשקר כלל ולא שינה בדיבור בשום נסיבה מן הנסיבות אלא רק בדבר שבו התירו לשנות בדיבור לתועלת להבאת שלום בין אדם לחבירו. כפי שאמרו: מותר לשנות בדברי שלום,³ ואדרבה זו מצוה לדברי אחד מהם,⁴ או בדבר שבו התירו לשנות כדי להשמר מפני הבושה או למנוע נזק. והם שלשת הדברים שהוזכרו ונתבארו לך קודם בפרק, על החובה לומר אמת והאיסור לשקר, שבחלק השני של הספר הזה.⁵ והם מסכתא ופוריא ואושפיזא.⁶ אולם מי שרגיל לשנות בדיבור בדבריו וסיפוריו ומתיר לעצמו לשקר, אין מחזירים לו אבדה בטביעות עין.⁷ ואתה יודע שאנו בעוונותינו הרבים היום מפוזרים בארץ בין אומות העולם, ולמרות זאת, פעמים הרבה אופייני לבני הגלות לגור זה עם זה ברחוב אחד או סמטה אחת של העיר. ולכן מי שמצא אבדה במקום הזה אשר

2 בכתב היד כתוב: אעמלה.

3 ראו יבמות סה ע"ב, דעת ר' אלעזר בר' שמעון.

4 ראו יבמות שם, דעת ר' נתן.

5 ראו נסים דנה, ספר המספיק לעובדי השם, רמת גן תשמ"ט, פרק ל"ז, עמ' 320 (זהו הדין החותם את כתב היד שפרסם דנה).

6 ראו בבא מציעא כג ע"ב.

7 ראו שם כג ע"ב - כד ע"א. וראו רמב"ם הלכות גזילה ואבדה יד, יב-יג.

קטע בענייני השבת אבדה מספר המספיק לעובדי ה' לראב"ם

רוב שוכניו ישראל,⁹ הוא מכריז עליה בבית הכנסת או בבית המדרש וכיוצא בהם.¹⁰ ובעניין נתינת הסימנים לכול סוג וסוג מסוגי האבדה ודרך ההכרזה והיכן מכריז, פסיקות הלכתיות רבות, אין זה מתאים למטרתנו¹¹ להרחיב בהן. וצריך אתה לדעת, שאם אדם מצא אבדה במקום שכולו או רובו ישראל והכריז עליה ולא נמצא לה

אכתר סכאנה ישראל ינאדי⁸ עליה פי בית הכנסת או בית המדרש ונחזה <מ>א ופי אעטי אלסימנין לכל נוע ונוע מן אנואע אלאבדה וצפה אלהכרזה ואין יכריז אסתיפאת פקהיה כתירה לא ינאסבנא גרצ'נא אסתיעא בהא ויגב אן תעלם אנה אדא וג'ד אלאנסאן אבדה במקום שכולו או רובו ישראל ונאדי עליה ולם יג'ד להא

ב1

מבקש, אין לו היתר ליטול את אותה האבדה ולהתירה לעצמו, אלא עליו לשומרה ולהגן עליה עד שיידע מי בעליה ויחזירנה לו. ובעניין זה אמר הכתוב: ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוך ביתך והיה עמך עד דרש אחיך אותו והשבתו לו¹² או תהא מונחת עד שיבוא אליהו, כפי שאמרו.¹³ ולפי זה יש להגן על אותה אבדה מן הגניבה והקלקול. אמרו בביאור 'והשבתו לו' ראה היאך תשיבנו לו.¹⁴ דוגמה לכך היא אם הייתה האבדה צמר, יש לנערו כל שלשים יום¹⁵ ולהגן עליו מן האבק כדי שלא יאכלנו העש ויתקלקל.¹⁶ והוא הדין לכל סוג של בגדים יש להגן עליהם מן

ב1

טאלבא לא יחל לה אכד תלך אלאבדה ואסתבאחתהא בל ילזמה חפטה'הא וציאנתהא חתי יערף צאחבהא וירדהא עליה ופי דלך קאל אלנץ ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוך ביתך והיה עמך עד דרש אחיך אותו והשבתו לו או תהא מונחת עד שיבוא אליהו כמה קאלוא ובחסב דלך ילזם ציאנה תלך אלאבדה מן אלסרקה ואלפסאד קאלוא פי שרח והשבתו לו ראה היאך תשיבנו לו מתאל דלך אן כאנת אלאבדה צופא יג'ב נפצ'הא כל תלתין יומא וציאנתהא מן אלגבאר לילא יעת ויפסד וכדלך כל צנף מן אלתיאב יצאן מן

8 בכתב היד כתוב ינאי, וברור שצ"ל ינאדי, וטעות סופר היא.

9 ראו רמב"ם שם יא, ו.

10 ראו רמב"ם שם יג, ט.

11 בכתיבת הספר.

12 דברים כב, ב.

13 לגבי כלי זהב וזכוכית, ראו בבא מציעא כט ע"ב.

14 משנה בבא מציעא ב, ז, ומקומות נוספים.

15 בבא מציעא כט ע"ב. רמב"ם שם יג, י-יא.

אלפסאד כמה יצון אלאנסאן תיאבה ולא יג'וז
 לבאס תוב אלאבדה ולא אלתצרף באלה
 אלאבדה ונחו דלך לילא יפסד אלאבדה וינקץ
 קימתהא אללהם אלא אן יכון אלתצרף בהא
 נאפע להא צ'רורי פי ציאנתהא כאואני
 אלכשב ואלנחאס ובשרט אן יכון אלתצרף
 באשפאק לחראסה אלאלה לא לאנתפאעה
 הו בהא בל יכון ציאנה אלאלה הו קצדה
 אדאתי
 ואתפאעה בהא ערצ'י ולדלך אן כאנת
 אלאבדה ספרים ונחוהא קורא בהן אחת
 לשלשים יום או יגולהא ויפתחהא ויקלבהא
 לילא תעת ותפסד ואן כאנת אלאבדה קד
 טאל עליהא אלזמאן ובקאהא מצ'רה בצאחבהא

הקלקול כמו שאדם מגן על בגדיו.¹⁷ ואסור
 ללבוש את הבגד שהוא האבדה, ולא להשתמש בכלי
 שהוא האבדה וכיוצא בזה כדי שלא יקלקל את
 האבדה ויפחית
 את שויה אלא אם כן יהיה השימוש בה
 מועיל לה, הכרחי בשמירתה ככלי
 העץ והנחושת.¹⁸ ובתנאי שהשימוש יהיה
 בעדינות כדי לשמור את הכלי ולא לשם התועלת
 שלו עצמו ממנו,¹⁹ אלא שמירת הכלי היא כוונתו
 העצמית
 והתועלת שלו ממנו מקרית.²⁰ ולכן אם הייתה
 האבדה ספרים וכיוצא בהם, קורא בהם אחת
 לשלשים יום, או גוללם ופותחם והופכם
 כדי שלא יאכלם העש ויתקלקלו.²¹ ואם הייתה האבדה
 קיימת כבר זמן רב והישארותה גורמת נזק לבעליה

א2

... למכור אותה ולשמור את המעות תמורתה ... ..
 אמנם אם היה צמרה והחלב שלה והריווח ממנה
 שקול בערכו
 להאכלתה והוצאות רעייתה, הוא חייב לעסוק בזה
 ולדאוג לה עד אשר ימצא את בעליה.²² ואם

א2

... ביעהא וציאנה תמנהא ... ..
 אנמא אן כאן צופהא ולבנהא ונתאגהא ת[פי]
 בעלפאה ואג'רה רעיהא לזמה אן יעני בדלך
 ויתכלף בהא אלי חית יג'ד צאחבהא ואן כאנת

16 ראו פיהמ"ש לרמב"ם בבא מציעא ב, ח.
 17 כלומר כל סוג של בגדים יש להגן עליו מפני הקלקול בדרך שמתאימה לו. כך למשל פוסק הרמב"ם
 שכסות של פשתן אין לגעת בה עד שיבוא אליהו. ראו רמב"ם שם יג, יב וכן פיהמ"ש שם.
 18 ראו רמב"ם שם הלכה יב.
 19 בבא מציעא כט ע"ב - ל ע"א.
 20 לפי דברים אלו של רבנו אברהם היה מקום לומר שהוא מתיר שימוש באבדה כשהדבר נעשה הן לצורך
 שמירתה והן לצורכו, וזאת בניגוד לדעת אביו האוסר שימוש באבדה לצרכה ולצורכו. ראו רמב"ם שם
 יג, יא. ובגמרא שם ל ע"א זו בעיה דלא איפשטא. ואולם לאחר העיון נראה שאין הדברים מוכרחים, וכל
 כוונת רבינו לומר שהנאתו מן האבדה בשעת שמירתה נעשית אגב גררא, ואין הכוונה שמלכתחילה היה
 למוצא רצון ליהנות מן האבדה.
 21 ראו רמב"ם שם הלכה יג.
 22 דברי רבנו כאן ובהמשך מתייחסים רק לעיקרון הכללי ולא לפרטי הדין, שהרי אף במקרה שלפנינו יש
 לדבר מידה וגבול. ראו רמב"ם שם יג, טו-טז. וכן הדבר לגבי המקרה שהוצאות הטיפול בבהמה גדולות

קטע בענייני השבת אבדה מספר המספיק לעובדי ה' לראב"ם

תלך אלגנם לא תפי אלפאידה אלחאצלה מנהא בעלופתהא וכלפתהא פביעהא וחפט' תמנהא

אין התועלת היוצאת מאותה בהמה שקולה להאכלתה ולהוצאה עליה, הרי שמכירתה ושמירת המעות תמורתה

טובה יותר לבעליה ומועילה לו יותר. ואם הייתה האבדה כלי כסף²⁴ וזהב וכיוצא בהם, הרי יש לשומרם כפי שהם, ואפילו עד שיבא אליהו כפי שאמרו.²⁵ ובוזה יש הלכות רבות שמתבאר בהן כיצד טורח מוצא האבדה בה ומה הוא מתחייב בעניין זה, ובאיזו אבדה הוא משתמש

כדי שלא תתקלקל, ולא יזו אבדה אין להתקרב, ואיזו אבדה

יש לשמור כפי שהיא, ואיזו אבדה יש למכור ולשמור את המעות שתמורתה.

ולא כל מה שמוצא האדם מרכוש חבירו יש ליטלו ולהכריז עליו ולשומרו עבורו ולהזכירו, אלא רק דבר שהוא מוצא אותו אבוד. ולכן אם אדם מצא את צאן חבירו ובקרו רועים בשדה, כצאן אנשי הכפר ובקרים, או בהמת רכיבה, או סוסה רועה בעשב כמקנה הסוסים וכיוצא בהם, אין לו היתר ליטלה ולא להתעסק בה.²⁷ וכמו כן מי שמצא חפץ חבוי

של חבירו טמון שמור, כגון מי שמוצא מחרשה של חבירו או את מגלו טמון בעפר, כיס קרוב למקום העבודה בשדה, כך שנראה מן המצב

אגוד' לצאחבהא ואנפע לה ואן כאנת אלאבדה אואני פצ'ה²³ ודהב ונחוהא פאלואג'ב ציאנתהא בעינהא ולו עד שיבא אליהו כמה קאלוא ופי ד'לך פקהיאת כתירה יתבין בהא כיף יתכלף²⁶ מוצא האבדה בה ומא ילזמה פי ד'לך ואי אבדה יתצרף בהא

לילא תפסד ואיהא לא תקרב ואי אבדה תחפט' בעינהא ואי אבדה תבאע ויחפט' תמנהא

וליס כל מא יג'דה אלאנסאן מן מאל צאחבה יאכדה וינאדי עליה ויחפט'ה לה וידכרה בל אלדי יגדה צ'איעא פקט פאן אלאנסאן אד'א וג'ד גנם צאחבה ובקרה תרעי פי אלפחן כגנם אהל אלריף ואבקארהם או דואבה וכילה תרעי פי אלעשב כג'שאר אלכ'יל ונחוהא לא יחל לה אכדהא ולא אל'תערץ' להא וכדלך מן וג'ד כביה

לצאחבה מדפונה מחפוטה' כמן יג'ד מיחראת צאחבה או מנג'לה מדפונא פי תראב כיס קריב מן מוצ'ע אלזראעה אלדי ט'אהר אלחאל

יותר מן התועלת ממנה, שאין לו למכרה מיד אלא לאחר ג' ימים. ראו רמב"ם שם. אלא שכאמור רבינו התייחס רק לעיקרון הכללי ולא לחילוקי הדינים.

23 כך בכתב היד ונראה שזו טעות, וצ"ל זג'אג' שפירושו זכוכית.

24 זהו תרגום המילה הערבית פצ'ה. ואולם נראה שהמעתיק טעה מחמת שגרת הלשון, שהרי רק כלי זהב וזכוכית מניחים עד שיבוא אליהו, אך כלי כסף משתמש בהן לצרכן. ראו משנה בבא מציעא ב, ה, ובגמרא שם ל' ע"א, וראו ההערה הקודמת.

25 ראו משנה בבא מציעא ב, ח.

26 בכתב היד נראה שהמעתיק התכוון לכתוב יתכלף ובמקום זה כתב יתכלף.

27 משנה בבא מציעא ב, ט.

אן צאחבה כבאה תם חתי יג'דה קריבא
מנה וקת חאגתה אליה ונחו דלך לא יחל לה
אכד

שחבירו החביאו שם באופן שימצאונו קרוב
אליו בעת שיהא זקוק לו וכיוצא בזה, אין לו היתר
ליטול

ב2

דלך אלכביה ולא אלתערין' להא קאל אלכתאב
פי אלאבדה כי תפגע²⁹ שור איבך או חמרו
תעה³⁰ וקאל לא תראה את שור אחיך או
את שיו נדחים חתי יכון תעה ונדח לא ידוע
ומונח ולדלך תפקה אלחכמים ז'ל' פקהיאת
כתירה פי מא יגד ליסתדל בתלך אלהיאת
אלמדכורה פי אלפקה ללדי יג'ד הל אלשי
אלמוג'וד
אבדה וילום אכדה ואלנדא עליה ורדה כמא
אמר אלכתאב או מונח ואצחאבה עארפין
בה וליס הו תאיה ענהם פיתגנב ולא יקרב
פתלתמס תלך אלפקהיאת מן מוצ'עהא
לאן אסתיפאהא ליס הו מן גרין' הד'א
אלכתאב ואעלם אן מן וג'ד אבדה וגאלת חאלהא
אן צאחבהא קד יאס מנהא פקד חל ללדי
וג'דהא תמלכהא ואלאנתפאע בהא ואן] כאן
צאחבהא ישראלי לאנה מנד נתיאשו הבעלים
ממנה נעשת הפקר ולכן דלך בשרט אן

ב2

את אותו חפץ חבוי ולא להתעסק בו.²⁸ אמר הכתוב
בעניין האבדה: כי תפגע שור איבך או חמרו
תעה.³¹ ואמר: לא תראה את שור אחיך או
את שיו נדחים,³² עד שיהא תעה ונדח, לא ידוע
ומונח.³³ ולכן קבעו החכמים ז"ל הלכות
רבות לגבי המציאה, כדי שהמוצא יוכל לקבוע
באמצעות אותן תכונות של המציאה
הנוכרות בהלכה, האם החפץ שנמצא
אבדה ויש ליטלו ולהכריזו עליו ולהחזירו כמו
שציווה הכתוב, או שהוא מונח ובעליו יודעים
עליו ואין הוא חפץ אבוד מהם, ולכן יש להתרחק
ממנו ולא להתקרב אליו.
אם כן בקש הלכות אלו במקומן
כי מיצויין עד תום אינו מטרת הספר
הזה. ודע שמי שמצא אבדה ונראה ממצבה
שבעליה כבר התייאש ממנה, הרי שמותר למי
שמוצא אותה לזכות בה ולהשתמש בה, ואף אם
בעליה ישראלי. כי משעה שנתיאשו הבעלים
ממנה נעשת הפקר. אבל זה בתנאי

28 משנה שם ב, ג.

29 בכתב יד שלפנינו כתוב 'כי תראה' וברור שזו טעות סופר ושמה מחמת אשגרה מלשון הכתוב בדברים
כב, א המובא להלן.

30 בכתב היד כתוב: תעבה, וברור שזו טעות סופר.

31 שמות כג, ד

32 דברים כב, א.

33 ראו ספרי כי תצא, פ'סקא רכב.

קטע בענייני השבת אבדה מספר המספיק לעובדי ה' לראב"ם

שיאושם ממנה קורה לפני שהוא מצא אותה.³⁴ וזה כגון מי שמוצא כלי בקרקעית הים או הנהר,³⁵ או שמוצא דבר שסחף אותו השדה, או שנרמס ובעליו אינם מחפשים אחריו ואינם חוקרים אודותיו ואינם מקווים שיחזור אליהם.³⁶ כגון שיירת סוחרים נוסעים שבאו עליהם ליסטים ונטלו את סחורותיהם וכליהם או מקצתם, ועזבו אנשי השיירה את זאת ונסעו לדרכם, מיאשים מכך שהדבר יחזור לרשותם, המוצא דבר ממה שנטלו

א3

אותם גזלנים כשהוא מושלך, מותר לו לקחתו מצד הדין. אבל מצד יראת שמים וחסידות והיצמדות לרוח המצווה בעניין 'ואהבת לרעך כמוך', הרי הוא צריך להשיב את מה שמצא לבעליו ואעפ"י שהוא התייאש ממנו. וגם בזה ישנן הלכות שמגדירות את הייאוש עפ"י הראיות המורות על כך, או אי הייאוש, או הספק בעניינו. וטעות בחישוב היא ענף מן האבדה. כגון שאתה מתחשבן עם מישהו על מה שאתה חייב לו או על מה שהוא חייב לך בסחורה, או חוב, או דמי מכירה, או שאר שותפות, וכיוצא בזה מן העסקות הכספיות, והוא טועה ושוכח מקצת מה שאתה חייב לו, או שהוא מחייב את עצמו יותר

יקע יאסחם מנהא קבל וגודה להא וד'לך כמן יג'ד אלה פי קער אלבחר או אלנהר או יגד שיא קד אכדה אלגיט או וקע עליה אלדרס ואצחאבה לא יתלבוה ולא יפתשוה עליה ולא יטמעוה ברגועה כקפל תגאר מסאפרין כרג' עליהם קטאע טריק אכד'וא בצ'איעהם ואלאתהם או בעצ'הא ותרכוא אהל אלקאפלה דלך וסאפרוא עלי טריקהם יאסא מן רגועה פאלדי יג'ד שיא ממא אכדוא

א3

אולאיך אלסראק מרמיא יגוז לה אכדה בצורה אלפקה אמא באלורע ואלחסידות ומתאבעה נפס אלשריעה פי ואהבת לרעך כמוך פאנה יגב רד אלמוגוד עלי צאחבה ועלי אנה יאס מנה ופי דלך איצ'א פקהיאת תחד אליאוש באלקראין אלדאלה עליה או עדם אליאוש או אלשך פיה ואלגלט פי אלחסאב הו פרע מן אלאבדה מתל אן תחסאב שכצא עלי מא לה ענדך או לך ענדה מן בצ'אעה או דין או תמן מביוע או בקיה שרכה ונחו דלך מן אלמעמולאת אלמאליה פיגלט עלי נפסה וינסי בעץ' מא לה ענדך או יוג'ב עלי נפסה זאיד

34 בבא מציעא כא ע"א-ע"ב. רמב"ם שם יד, ה.

35 ראו בבא מציעא כא ע"ב. רמב"ם שם יד, ד.

36 ראו בבא מציעא כב ע"א. רמב"ם שם ו, א.

ממה שהוא חייב לך, והדבר נעלם ממנו ואתה יודע זאת. כגון שאתה מתחשבן עם שולחני על מה שהבאת לו מדמי סחורותיך בקמעונות במשך זמן ארוך ועל מה ששכרת ממנו. אם כן מגיע לך על המטבעות שהעברת לו מצידך מאה דינרים, לדוגמה, ואתה חייב לו על מה ששכרת ממנו תשעים דינרים, לדוגמה, והוא נותר חייב לך עשרה דינרים. ואם כן אתה חוזר ובודק את חשבונך ומדייק בו ומוצא שמה שהבאת לו הוא פחות ממאה דינרים, או שמה שנטלת ממנו הוא יותר מתשעים דינרים והוא נותר חייב לך חמשה דינרים בלבד, אין לך היתר ליטול ממנו אלא את חמשת הדינרים בלבד. והוא הדין אם אדם מנה לך מאה זוזים, ואתה מניית אותם לאחר מכן

ב3

ומצאת שהם מאה וחמשה זוזים, אתה חייב להחזיר לו את חמשת הדינרים כי הם אבדה שלו. ויש דוגמאות רבות לטעויות. ולפי מה שנפסק שאבדת הגוי מותרת,³⁷ תהיה גם טעותו מותרת.³⁸ ובתנאי שהעניין יהיה מובטח שלא יקרה חלול השם³⁹ כפי שביארו. וזאת, שאומר ישראל לגוי בשעה שהוא מתחשבן אתו, או נוטל את הדבר המנוי ממנו, או

עלי מא לך ענדה ויכפי דלך ענה ותעלם אנת בה מתל אן תחאסב צירפי עלי מא אורדתה לה מן תמן בצ'איעך מפרקא פי זמאן טוילא ועלי מא אסתגרייתה מנה פיוג'ב לך עלי נפסך ען אלנקדאת אלתי וצלתה מן גהתך מאיה דינאר מתלא ויוגב עליך עמא אסתגרייתה מנה תסעיך דינאר מתלא ויבקי לך עליה עשרה דנאניר פתעיך אנת עלי חסאבך ותחררה פתגד אן אלדי אורדתה לה אקל מן מאיה דינאר או אן אלדי אכדתה מנה אכתר מן תסעיך דינאר ואלבאקי לך ענדה מתלא אנמא הו כמסה דנאניר פקט לא יחל לך אן תאכד מנה סוי אלכמסה אלדנאניר פקט וכדלך אן שכץ ערא לך מאיה דרהם פעדייתהא אנת בעד דלך

ב3

ו[וג]דתהא מאיה דרהם וכמסה דרהם לזמך אן תרד לה אלכמסה אלדראהם לאנהא אבדה שלו ואמתלה אלגלט כתירה ועלי מא תאצל אן אבדת הגוי מותרת תכון טעותו מותרת איצ'א ובשרט אן יכון אלומר מאמון מן ערוץ' חלול השם פיה כמא בינוא ודלך באן יקול ישראל ללגוי ענד מחאסבתה או אכד אלמעדוד מנה או

37 ראו רמב"ם שם יא, ג.

38 שם הלכה ד.

39 שם.

קטע בענייני השבת אבדה מספר המספיק לעובדי ה' לראב"ם

דפעה לה אחסב אנת יא גוי וחרר חסאבך
או עדרך או וזנך לאני עליך באעמד⁴⁰ פי
אלחסאב
או אלוזן או אלעדד לאנה אן לא יקל לה ד'לך
וט'הר ללגוי בעד דלך אנה קד גלט יתהם
ישראל באלמגאלטה ואלכיאנה ויכון פי דלך
חלול שם והדא מא יקצ'יה מחד אלפקה ואלא
פאלורע יאבא גיר אלחק ויקצ'י רד גלט אלגוי
עליה ועלי אן ישראל קד קאל לה אנני
באעמד⁴³ עליך והדא הו אללאיק בעם ייי
אלמעט <מ>דין
והלכת בדרכיו לאן אלגור באכתלאף
אנחאיה מכרוה בין ידיה תע' כי תועבת ייי
אלהיך כל עשה אלה כל עשה עול ולדלך יג'ב
אן יבעד מנה גאיה אלבעד והדא מא ארדנא
איראעה פי הדא אלפצל ובקיה פקהיאת
השב אבדה⁴⁶ אלמוגודה פי אלתלמוד ומא לכין
מנה נחיל בהא עלי מא לכצה אבא מארי
ז'צ'ל' וחצ'רה פי הלכות גזלה ואבדה מן ספר
נזקים⁴⁷ מן אלחבור

נותן לו אותו, חשב אתה גוי ודייק בחישובך
או ספירתך או שקילתך, כי אני סומך עליך בחישוב
או בשקילה או בספירה. כי אם לא יאמר לו זאת,
ויתגלה לגוי לאחר מכן שהוא טעה, הוא יאשים
את ישראל בהטעייה ובהפרת אמונים, ויהיה בכך
חלול השם. וזה מה שמחייב הגדר ההלכתי,⁴¹ אלא
שיראת השמים אינה מקבלת אלא את האמת⁴²
ומחייבת להחזיר לגוי
את מה שטעה בו. ואף שהישראל אמר לו 'אני
סומך עליך'. וזה מה שמתאים לעם ייי הנוהגים
ב'והלכת בדרכיו'.⁴⁴ כי העוול לכל
צורותיו שנוא לפניו יתעלה, כי תועבת ייי
אלהיך כל עשה אלה כל עשה עול.⁴⁵ ולכן צריך
להתרחק מזה בתכלית הריחוק. וזה מה שרצינו
לפרסם בפרק הזה. ושאר הלכות
השב אבדה הנמצאות בתלמוד ומה שסוכם
מזה, נפנה בהן למה שסיכמו אבא מארי
ז'צ'ל' והביאו בהלכות גזלה ואבדה שבספר
נזקים שבחבור.

- 40 לכאורה צ"ל באעמאד.
41 דעת רבנו כדעת אביו, וראו ב"יד פשוטה" שם שמפרש שלדעת הרמב"ם זהו חיוב הלכתי. אמנם מכאן ברור שאם עשה כן ואמר לו 'אני סומך עליך', ולאחר מכן התברר שהגוי טעה, מעיקר ההלכה אין הישראל חייב להחזיר לו את מה שטעה.
42 יש כאן טעם נוסף מעבר לחשש לחילול ה', והוא הרצון לדבוק במידת האמת. ומקבילים הדברים למה שכתב רבינו בתחילת הקטע שלפנינו על החובה לומר אמת.
43 ראו הערה 40.
44 דברים כח, ט, וראו פיהמ"ש לרמב"ם כלים יב, ז.
45 דברים כה, טז.
46 כך בכת"י שלפנינו.
47 זהו שם הספר בפיו של רבנו, וכן הדבר בכתבי יד של משנה תורה. ועיין ב'פתח דבר' לפירושו "יד פשוטה" לספר נזקים, הערה 1.